

Ὁ Ἐπίκουρος, ὁ ὁποῖος ἐνηγκαλίσθη αὐτῷ τῷ γνῶμῳ, ἐπόρεσεν εἰς τὰ ἄτομα τῷ δυνάμιν τῆς βαρύτητος, καὶ ὑπέθετον εἰς αὐτὰ δύο κινήσεις, μίαν εὐθύγραμμον, καὶ ἄλλω ἐκκλίσεως.

Ἐξω' ἀπὸ τῷ ὕλῳ, αὐτοὶ εἰσὶν ἄλλω δυν' ἐδέχοντο. Ὁ Κικέρων λέγει, ὅτι πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῆ Θεῶ ὁ Δημόκριτος ἀσατέσε πολλά, καὶ ὅτι ὁ Ἐπίκουρος τῷ ἐπρέσβουε με' τὸν λόγον, καὶ τῷ κναιρέσε με' τὸ ἔργον, καὶ ὁ Πυθαγόρας, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἦτον ἀπὸ τὸ ἴδιον Σχολεῖον, ἐξωείδηκον ἀπὸ τὰς Ἀθῶνας με' τὸ να' ἔβαλεν εἰς ἀμφιβολίαν τῷ ὑπαρξῆν τῆ Θεῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ἀμαίρεσις τῶν τῆ Δοξασιῶν.

Απὸ ὅσα εἶπομεν ἕως ἄδε συναγεται παρῶτον, ὅτι οἱ παλαιοὶ Φιλόσοφοι ὅλοι ὑπέθεσαν τῷ ὕλῳ αἰδῖον, καὶ αἰδῖως ὑφισταμῆναι ἀφ' ἑαυτῆς, ἔξω ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλῳ, ὁ ὁποῖος φαίνεται πρῶτον ὅτι τῷ ἐδίδαξεν αἰδῖως κτισμῆναι πρὸ Θεῶ. Δείτερον, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ὑπέθεσαν τὸν κόσμον ἔμφυχον, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ τῆ κόσμου εἶναι αὐτὸς ὁ Θεὸς δεκτικὸς εἰς ὅλα τὰ πράγματα, ἔξω ἀπὸ τὸν Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, οἱ ὁποῖοι φαίνεται ὅτι ὑπέθεσαν τὴν ψυχὴν τῆ κόσμου ὡς δεκτικὴν καὶ χωριστὴν ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ τὸν Λόκιππον με' τῆς ὀπαδῆς τε, οἱ ὁποῖοι δυν' παρεδέχοντο καμμίαν ψυχὴν εἰς τὸν κόσμον. Τρίτον, ὅτι οἱ πρῶτον ἐθεωρῶσαν τῷ ψυχῆν καὶ τὸν Θεόν ὡς μίαν εἰσὶν σωματικῶν, ἔξω ἀπὸ τὸν Σωκράτη καὶ Πλάτωνα (εἰς τῆς ὁποῖας φαίνεται ὅτι πρέπει να' πορεσώμεν καὶ τὸν Θαλῆν, καὶ τὸν Ἀναξαγόραν, τὸν Πυθαγόραν, καὶ Ἀριστοτέλῳ)

λίω) εἰ ὅποιοι ἐγνώρισαν τὸν Θεὸν, καὶ τὴν ψυ-
 χὴν, ὡς ἐσίας ἀπλάς, καὶ διαφορετικὰς ἀπὸ τῆς
 ὀλίω. Τέταρτον, ὅτι οἱ φεραστότεροι ὑπέθεσαν τὸν
 κόσμον ἢ αὐτὸν τὸν Θεὸν ὑποκείμενον εἰς τὴν ἀνάγ-
 κην ἢ εἰμαρμένην. Πέμπτον, ὅτι μερικοὶ δὲν ἐδέ-
 χθη εἰς τὸν κόσμον, ὡς μίαν μόνω ἐσίαν ἀπο-
 κλη, ἢ ὅποια τὸν ἀπερασμὸν αἰῶνα ἀνακαινίσθη
 ἀπὸ τὸν Σπινόζαν, ἀπὸ τὸν ὅποϊον παρωνομάθη
 Σπινόζισμός.

Ἡμεῖς φεῖ μὲν τῆς αὐλόπτως τῆς ψυχῆς ὁμιλή-
 σαμεν ἤδη καὶ πλάτος εἰς τὴν ψυχολογίαν. φεῖ δὲ
 τῆς τῆ Θεῶ θέλωμεν ὁμιλήσει εἰς τὴν φυσικὴν Θεο-
 λογίαν. Ἐδῶ λοιπὸν δὲν θέλωμεν ὁμιλήσει, εἰμὴ
 περὶ τῆς αἰδιότητος τῆς ὕλης, περὶ τῆς ψυχῆς τῆ
 κόσμου, περὶ τῆς εἰμαρμένης, καὶ περὶ τῆς μοναδικῆς
 ἢ καθόλου ἐσίας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περὶ τῆς αἰδιότητος τῆς ὕλης.

Ἡ ὕλη δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι αἰδιός, ὡς ἢ κα-
 θ' ὃ αἰδιός ὑφίσταται ἀφ' ἑαυτῆς, ἢ καθ' ὃ αἰδιός
 ἐκτίθη ὡς Θεῶ.

Λοιπὸν ὅτι μὲν δὲν ὑφίσταται αἰδιός ἀφ' ἑαυτῆς,
 ἀλλὰ ἀπολύτως νὰ δοποδειχθῆ. ἐπειδὴ ὕλιν ἐννοῶ-
 μὲν ἢ ὅτι ἐν γὰρ τὸ ἀθροισμα τῶν στοιχείων, ἀπὸ
 τὰ ὅποια σύγκενται τὰ σώματα, ἢ καθεὶ εἷνα ἀπὸ
 αὐτὰ τὰ στοιχεία ἐν μέρει. Εἰς τὴν ἀρώτῳ ἐννοίαν,
 ἢ ὕλη δὲν εἶναι, ὡς εἷνα ἀθροισμα, μία ἀφηρη-
 μὲν ἐννοία, ἢ ὅποια δὲν ἔχει καμμίαν πραγματι-
 κὴν ὑπαρξιν· εἰς τὴν δευτέραν, ἄρεπει νὰ δεχθῆμεν
 πόσα ὄντα ὑφημεῖα ἀφ' ἑαυτῆς, ὅσα εἶναι τὰ στοιχεία,
 ἢ τὰ στοιχειώδη μόρια τῶν σωμάτων.

Λοιπὸν ἀνίσως καθεὶ εἷνα ἀπὸ αὐτὰ ἔχη ὄν ἑαυ-
 τῶ

τῷ τὸν λόγον τῷ ὑπάρχειν, ὁρέπει νὰ ἔχη καὶ τὸν λόγον τῷ ἔοπα τῆς ὑπάρξεώς τε. Θέλει εἶναι λοιπὸν κάθε εἶνα ἀνεξάρτητον ἀπὸ κάθε ἄλλο, καὶ καὶ τὴν ὑπαρξίν καὶ καὶ τὸν ἔοπον αὐτῆς τῆς ὑπάρξεως. Δὲν θέλει ἢ μπερέσει λοιπὸν κανεὶνα νὰ μεταβάλη εἰς ἕνα ἄλλο τὸν ἔοπον τῷ ὑπάρχειν· ἐπειδὴ τῷ ἢ θελον εἶναι νὰ χάσῃ τὸν λόγον, ὅπῃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ τῷ ὑπάρχειν καὶ τὸν ἴδιον ἔοπον τε· λόγος, τὸν ὅποιον βέβαια μῆτε αὐτὸ ἢ μπερεῖ νὰ τὸν χάσῃ, μῆτε ἄλλο νὰ τῷ τὸν ἀφαιρέσῃ, αἰσῶς αὐτὸς πηγάζῃ ἀπὸ τῷ ἰδίαν τε φύσιν, καὶ εἶναι συνημνός καὶ βάθος μὲ τῷ ἰδίαν τε ὑπαρξίν. Καμμίαν ἀλλοίωσιν λοιπὸν δὲν ἢ θελε λάβῃ ποτὲ εἶνα σοιχεῖον ἀπὸ ἄλλο, καμμίαν μεταβολῶν, καμμίαν ἔοπῶν, ἀλλὰ κάθε εἶνα ἢ θελον ὑπάρχει πάντοτε ὡς αὐτὸ νὰ μὴ ὑπῆρχε κανεὶνα ἄλλο. Ἀλλὰ ποῖος δὲν βλέπει πόσον εἶναι ἐναντίον τῷ εἰς τῷ συνεχῇ πείραν, ἢ ὅποια μᾶς δείχνει κάθε στιγμήν πόσας ἀλλοιώσεις λαμβάνει τὸ σῶμά μας ἀπὸ τὰ ἄλλα, καὶ πόσαι γίνονται εἰς ἄλλας ἀπὸ ἡμᾶς, καὶ πόσας δοκιμάζει κάθε ὁρᾶγμα ἀπὸ τῷ ἀμοιβαίαν ἔλξιν καὶ ὠθησιν, καὶ ἀπὸ τὰς συνεχεῖς μεταβολὰς, εἰς τὰς ὅποιας ὑπόκεινται ὅλα.

Εὐκόλον εἶναι ὡσαύτως νὰ ἀποδείξωμεν καὶ τὴν ματαιότητα τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἢ ὕλη ἐκτίθη αἰδίως ὡδὲ Θεῷ. Οἱ Ἀριστοτέλης, ἀφ' ἧ ἀπέδειξεν ὅτι ὁρέπει νὰ ὑφίσταται ἀπ' αἰῶνος μία ἀρχὴ ἐνεργός, ἐπρόθεσεν (Φυσικ. Βιβλ. Η').), ὅτι αὐτὴ ἢ ἀρχὴ ὁρέπει νὰ ἦτον ἐνεργός ἀπ' αἰῶνος· ἐπειδὴ αὐτὸ ὀλίγον καιρὸν δὲν ἐνεργᾷσεν, ἔπρεπε νὰ ἀπεράσῃ ἑξαίφνης ἀπὸ ἀργίαν εἰς ἐνέργειαν, πὲ ὅποιον, λέγει, κανεὶνα ὄν δὲν ἢ μπερεῖ νὰ τὸ κάμῃ καθ' ἑαυτὸ· καὶ ἐντεῦθεν ἔπειτα συλλάγει, ὅτι ὁ κόσμος ὁρέπει νὰ παρήχθῃ ἀπ' αἰῶνος.

Ὅμως πόθεν ἀγάξει αὐτὸς τῷ τὸ ἀδιύατον τῷ νὰ ἀπεράσῃ μία ἀρχὴ ἐνεργός καθ' ἑαυτὸν ἀπὸ ἀργίαν

γίαν εἰς ἐνέργειαν; Εἶπον ἀκόμι ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρχὴ
 ἔωρεπε νὰ ἐνεργῇ πάντοτε. Ποία εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆ
 ὅτι ἔωρεπε νὰ ἐνεργῇ πάντοτε ἔξω ἀπὸ λόγου τῆς, καὶ
 νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ ἐνεργῇ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς;

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ τῆς ψυχῆς τῆ Κόσμου.

Προδηλότατον εἶναι καὶ τὸ μάταιον τῆς ὑποθέσεως
 τῆς ψυχῆς τῆ Κόσμου. α'. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ὑ-
 ποθέτεται ἢ ὑλικὴ, ἢ αὔλος. β'. Ἐπειδὴ ἡ ψυ-
 χὴ ἐλλέεται ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἢ ταυτίζεται μὲ αὐτόν.
 Ἄν ψυχῶ τῆ Κόσμου ἐννοῶν τὸν ἴδιον Θεὸν διακεχυ-
 μῆρον εἰς ὅλα τὰ πράγματα, καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς θεω-
 ρῆται ὡς πῦρ ἢ αἰθήρ, ἢ ἄλλη ἀρχὴ ὑλικὴ, τὸ
 ψεῦδος τῆς ὑποθέσεως εἶναι φανερώτατον· ἐπειδὴ εἰς
 μίαν τέτοιαν ὑπόθεσιν αὐτοὶ δὲν δέχονται ἄλλο εἰς
 τὸν κόσμον, παρὰ μόνω τῶ ὑλῶ, ἢ ὅποια ἐπο-
 μῶως ἔωρεπε νὰ εἶναι αἰδῖος, καὶ νὰ ὑφίσταται πα-
 ρ' ἑαυτῆς, τὸ ὅποῖον τὸ ἐδείξαμεν πρὸ ὀλίγου ἄπτον.

Εἶδὲ καὶ ψυχῶ τῆ Κόσμου ἐννοῶν τὸν Θεὸν, καὶ αὐ-
 τὸς ὁ Θεὸς θεωρεῖται ὡς πνεῦμα, θέλοντι εἰπῆ ὅ-
 τι ὁ Θεὸς εἶναι νὰ, πανταχῶ, καὶ παρὼν εἰς ὅλα,
 ὄχι ὅμως δεδεμῆτος εἰς τὰ ὑλικά πράγματα, καθὼς
 ἢ ἀνθρωπίνη εἰς τὸ σῶμά τῆς. Εἶναι παρὼν εἰς ὅλα
 καθὼς ὁ τεχνίτης εἰς μίαν μηχανῶν, εἰς τῶ ὅποιαν
 διατρεῖ τῶ κίνησιν καὶ τῶ ἐνέργειαν· καθὼς ὁ κυ-
 βερνήτης εἰς τὸ πλοῖον, ὅπῃ κυβερνᾷ· καθὼς ὁ στρα-
 τηγὸς εἰς τὸ στρατόμα, ὅπῃ διοικεῖ· καθὼς ὁ βασι-
 λεύς εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ὅπῃ βασιλεύει, καὶ ὄχι ποτὲ
 ὡς μία ἀρχὴ ἰσῶμῆς, καὶ ἐνσεσωματωμῆς εἰς τὰ
 ἴδια πράγματα, εἰς ἕῶπον ὅπῃ νὰ εἶναι εἷνα καὶ τὸ
 αὐτὸ πρᾶγμα μὲ αὐτά. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι πρᾶγμα
 ἀποπώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ὑποθέσῃ τινὰς εἷνα ὃν ἀπει-

ρον δεδεμμένον καὶ σιωεσφιγμένον εἰς εἷς πρᾶγμα πέπερασμένον, καθὼς εἶναι ἡ ὕλη.

Ἄν αὐτὴ ἡ ψυχὴ θεωρῆται ὡς ὕλική, ὅμως ξεχωριστὴ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, πρέπει πρῶτον νὰ ἀπδειχθῇ ὅτι αὐτὴ ἡ ὕλική ἀρχὴ εἴτε πῦρ ἢ θελεν εἶναι, εἴτε αἰθήρ, εἴτε ἄλλο πρᾶγμα, εἶναι πραγματικῶς διακεχυμένη εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ ὅτι ὅλαι αἱ κινήσεις, ὅλαι αἱ δράσεις καὶ ἀντιδράσεις τῶν σωμάτων κρέμονται ἀπὸ αὐτῆς καὶ ἀφ' ἧς ἠθελε δειχθῇ τῆτο, δεῦν ἠθελεν εἶναι μ' ὅλον τῆτο, ἀλλὰ μία κατάχρησις τῆς ὄραν τοῦ νὰ τῶν ἐνομάσεν ψυχῆς.

Ἄν τέλος πάντων ἡ ψυχὴ τοῦ κόσμου θεωρῆται ὡς μία εἷς πνευματικὴ, καὶ διακεχυμένη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, δεῦν νὰ τὸ ἀπαδεχθῶμεν τῆτο, ἢ πρέπει νὰ δώσεν κάποιαν θετικῶν ἀπδειξιν τῆς υπάρξεώς της, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδυνάτον ἢ πρέπει τέλος ἄχισον νὰ δείξεν τὸ ἀναγκαῖον της, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ δεῦν ἠμπορεῖ νὰ εἴη, εἰμὴ δωρεὰν, καὶ εἶναι γνωστὸν τὸ ἀξίωμα ὅτι ἐκεῖνο ὅπῃ καταφάσκεται δωρεὰν, δωρεὰν καὶ ἀποφάσκεται.

Δεῦν μᾶς λείπεν ὅμως καὶ θετικὰ ὀπχειρήματα δεῦν νὰ τῶν ἀρνηθῶμεν. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ καθόλου ψυχὴ ἢ εἶναι ἐκείνη ἢ ἰδίᾳ, ὅπῃ χηματίζει τὰς καθ' ἕκαστα ψυχὰς ὄλων τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν λοιπῶν ζώων, καὶ πῶς εἶναι ἔσπος νὰ ἀπαδεχθῶμεν τῶν διαίρεσιν μιᾶς ἀπλῆς εἷας εἰς τόσα μέρη; πῶς νὰ καταλάβωμεν ὅτι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ψυχῆς εἷς μέρος εἶναι ἰλαρὸν, ἄλλο σκυθρωπὸν, εἷς λυπεῖται ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἄλλο ἐναντιόηται εἰς ἄλλο, καθὼς βλέπομεν νὰ συμβαίνει ἀδρακόπως;

Ἡ αὐτὴ ἡ ψυχὴ εἶναι διάφορος ἀπὸ ἐκείνου τοῦ καθ' ἕνα ζώου, ἀλλὰ διακεχυμένη εἰς ὅλα τὰ σώματα καὶ ἔμφυχα, καὶ ἀψυχα καὶ πῶς νὰ ὑποθέσωμεν πρῶτον ἔμφυχα ὅλα τὰ σώματα τὰ φυτικά καὶ ὀρυκτά, ὅπῃ δεῦν δίδεν κανένα σημεῖον μήτε κινήσεως ἔθελεσσίς, μήτε αἰδήσεως, μήτε ἄλλης τινὸς ἀπὸ ἐκεῖνα, ὅπῃ

ὅπῃ εἶναι ἴδρα ἢ ἀχώριστα ὑπὸ τῆς ψυχῆς, ἰδίτε-
ρον πῶς νὰ ὑποθέσωμεν εἰς κάθε ζῶον δύο ψυχὰς
εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, μίαν μερικῶς, καὶ ἄλλω κα-
θόλου.

Ἡ αὐτὴ ἡ ψυχὴ εἶναι κεχωρισμῆν τελείως ὑπὸ
τῶν ὀρώματων, καὶ ὀπίσταται μόνον εἰς τῆς τάξιν καὶ κί-
νησιν τῶν παντῶν, καὶ πῶς νὰ τῆς ὀνομάσωμεν τότε
ψυχῆ τῶν κόσμων, ἢ πῶς νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ
θεὸς ἠθέλησε κτίσῃ αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ὡς αὐτὴ νὰ μὴν
ἦτον ἀρκετὸς μόνος τῶν νὰ ἐξατιρῇ τῆς τάξιν καὶ κίνησιν
εἰς τὸ πᾶν.

Δοιπὸν ὅπως καὶ αὐτὴ θεωρηθῇ ἡ ψυχὴ τῶν κόσμων,
δοῦν ἢ μπορεῖ νὰ εἶναι, ὡς μία ματαία καὶ ἀλογὸς
ὑπόθεσις,

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ.

Περὶ Εἰμαρμένης.

Μὲν δὲ χαριστέμενοι μερικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ Στωϊ-
κοὶ εἰς ἐκεῖνο, ὅπῃ ὑπέθεσαν τὸν κόσμον εἶναι ζῶον
ὑπερμέγεθες, καὶ ἔβαλαν εἰς αὐτὸν ἴδρα ψυχῆ μίαν
ἀρχικῶς ὑλικῶς, ἠθέλησαν προσέτι ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρ-
χή, ἢ ὁποία κατ' αὐτὰς εἶναι ὁ θεὸς, νὰ ὑπόκειται
παρομοίως καθὼς τὸ σῶμα αὐτῶν τῶν θεῶν, τῶν ἔστιν
ὁ κόσμος, εἰς εἶναι μηχανισμόν ἀμετάβλητον, τὸν ὁ-
ποῖον ὀνομάσαν εἰμαρμένην, ἢ ἀνάγκην.

Καὶ βέβαια ἐν ὅσῳ εἰς τὸν κόσμον δοῦν ὑποθέτε-
ται ἄλλη εἰσία, ὡς ἡ ὕλη, ἢ ὁποία ἐναργέστατα
εἶναι ὑπερήμνη ὑπὸ κάθε ἐκκυσιότητα, θέλησιν, καὶ ἐ-
λπίθειαν, ὅλα ἢ μπορῶν νὰ λεχθῶν εἶναι ἀναγ-
καῖα, καὶ ὑποκείμενα εἰς νόμους ἀμεταβλήτους.

Ὅμως εἶναι νὰ θαυμάσῃ τινὰς πῶς οἱ Στωϊκοὶ,
καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι προσβόλται τῆς εἰμαρμένης (οἱ ὁ-
ποῖοι ἢ τοῖοι ἔπρεπον ἀναγκαίως νὰ εἶναι ὅλοι ὑ-

λικόφρονες) να μὴ αἰδανθῶν με καθαράς πείρας εἰς τὸν ἑαυτὸν τας τὴν ἐκκσιότητα, τὴν θέλῃσιν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν· πῶς να μὴ συμπεραίνω ἀπὸ τῆτο, ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρχὴ ἡ θέλῃσα, ἡ ἐκκσία, ἡ ἐλευθερία, ὅπῃ αἰδανένται εἰς τὸν ἑαυτὸν τας, ἔπρεπε να εἶναι ἁφροτος ἀπὸ τὴν ἕλλω τὴν ἐσερηυλίω ἀναγκάως ἀπὸ καθε ἐκκσιότητα καὶ ἐλευθερίαν, καθῶς καὶ ἀπὸ καθε νόσιν· καὶ πῶς ἀπὸ τῆτο να μὴ φθάσων να γνωρίσων, ὅτι ἡ νοση ἀρχὴ, ἡ δημιουργὸς καὶ διοικήτρια τῶ πάντων, ἔπρεπε ὡσαύτως να εἶναι ἐλευθερία, καὶ τὸσον περισσότερο ἐλευθερία, ὅσον περισσότερο εἶναι ἀεξάρτητος ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅπῃ εἰς αὐτὴν ὑπόκεινται.

Ἡμεῖς, ἀφ' ἧ ἀπεδείξαμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς τῆς νοση καὶ ἐλευθερίας ἐσίας, τῆς ἁφορετικῆς καὶ πάντα ἀπὸ τὴν ἕλλω, ἡ ὁποία αὐτὴ ὑπαρξις θέλει μᾶς χρησιμώσει ὡς μία κλίμαξ καὶ να ἀποδείξαμεν παρομοίως καὶ τὴν ὑπαρξιν τῶ ἀκρως νοση καὶ ἐλευθερία ὄντος, ὅπῃ εἶναι ὁ Θεός, νομίζομεν ἀνωφελές να ἀναιρέσωμεν με περισσότερο τὴν ματαίαν δόξαν τῆς εἰμαρμένης.

Θέλομεν εἰπῆ ὡς τὸσον, ὅτι ἡ ἕλλη ὡς ἀδρανῆς καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀργή, εἶναι, να, ὑποκειμένη εἰς νόμους ἀμεταξέπτως, νόμους ὅμως πρσρχομένους ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν θέλῃσιν τῶ ὑπερτάτε δημιουργῶ, ὁ ὁποῖος ἡμπορεῖ να τῶ μεταβάλλῃ ὁπόταν θέλῃσιν, καὶ ὄχι ἀπὸ ἐσωτερικὴν ἀνάγκην τῆς φύσεώς τῶ. Ὅσον καὶ τὰς πνευματικὰς ἐσίας θέλομεν εἰπῆ, ὅτι καὶ τὴν ἐκκσιότητα τῆς ζώων, καὶ καὶ τὴν ἀπο ἀνάγκης ἐλευθερίαν, καὶ τὸν λόγον τῆς ἀνθρώπων δεῖ ἡμπορεῖ να ἀμφιβάλλῃ, καὶ ἐκεῖνος ὅπῃ θέλει να ἀρνηθῆ τὴν ἐσωτερικὴν αἰδησιν, καὶ να κλείσῃ τὰ μάτια ὅπῃ ταῦτα καὶ να μὴ βλέπῃ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περὶ τῆς μοναδικῆς ἔκαστου Οὐσίας.

Αλογωτέρα ἄπο ὄλας, καὶ πλέον ἑναντία εἰς τὴν κοινὴν γνώμην, εἶναι ἡ δόξα τῶ Ἐκνοφάνους, καὶ τῶ ἄλλων πρώτων Ἑλεατῶν, ἡ ὁποία μὲ τὸ νὰ ἀνεκαι- νίδη, καθὼς εἶπαμεν, εἰς τὸν ἀπερασμῶνον αἰῶνα ἄπο τὸν Βενέδικτον Σπινόζα, παρωνομάθη ἄπο αὐ- τὸν Σπινόζισμός.

Φθαίνει νὰ ἀδρατηρήσῃ τινὰς τὴν διωκεῖν κατάχρη- σιν τῶ ὄρων, εἰς τὴν ὁποίαν θεμελιώνει μάλιστα ἡ τελευταῖος ἔπος αὐτὴν τὴν δόξαν, καθὼς ἔξαιρέτα ἔκαμεν ὁ Ἀββᾶ Κονδυλιακ (εἰς τὴν πρὸ Συστη- μάτων Πραγματείαν τῶ Κεφ. 10.), ὅτι νὰ γνωρίσῃ φανερά τὸ ψεῦδος, καὶ τὴν ἀνοήσιαν.

Διιχυρίζεται ὁ Σπιζόνας, ὅτι εἰς τὸν κόσμον ὑ- φίσταται μία μόνη ἔσῃς ἀδιαίρετος καὶ ἀναγκαῖα, τὴν ὁποίαν τὴν ὀνομάζει Θεὸν, καὶ τῆς ὁποίας καθαρὰ καὶ ἀπλάϊ καὶ ἀναγκαῖαι ἔσοποιήσεις λέγει, ὅτι εἶναι ὄλα τὰ ὄντα, ὅπε ἡμεῖς θεωροῦμεν ὡς ἄλλας τούσας ἁκεκεμῶνας καὶ χωριστὰς ἔσῃς.

Τί κάμνει λοιπὸν, ὅτι νὰ ἀποδείξῃ τὸτο τὸ ἀπο- πόν; Ἀρχίζει νὰ λέγῃ εἰς τὸν Γ'. Οἰσμόν τῆς Ἡ- δικῆς τῶ Ἰπὸσασιν ἐννοῶ ἐκεῖνο, ὅπε εἶναι εἰς ἑαυ- τὸν κατανοεῖται δι' ἑαυτὸ, ὅ ὅσιν ἐκεῖνο, τῶ ὁποῖα ἡ ἰδέα νὰ χηματιδῆ, δὲν χρειάζεται τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἄλλο παράγματος. Ἀκολουθεῖ νὰ λέγῃ εἰς τὸν Δ'. Οἰσμόν. Κατηγορέμενον ἐννοῶ ἐκεῖνο, ὅπε ὁ νῆς ἀδρασαίνει ὡς συλλεγῶν τὴν τῆς ὑπόσῃσεως ἔσῃς εἰς τὸν Ε'. Τρόπον ἐννοῶ τὰ πάθη μιᾶς ὑπόσῃσεως, ἡ ἐκεῖνο, ὅπε εἶναι εἰς ἑῷ ἄλλο παράγμα, ὅπε τὸ ὁ- ποῖον κατανοεῖται καὶ εἰς τὸν Σ'. Θεὸν ἐννοῶ ὅσα ὄν ἄπολύτως ἀπειρον, ὅ ὅστι μίαν ὑπόσῃσιν, ἡ ὁποία ἀδραλαμβάνει ἀπειρα κατηγορήματα, ἄπο τῶ ὁποῖα

κάθε εἶδος δηλοῖ μίαν εἴδιν αἰδιον καὶ ἀτελεύτητον. Προθέτει διάφορα αξιώματα, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εἶναι τῆτο· Κάθε πρᾶγμα, ὅπερ εἶναι, εἶναι εἰς ἑαυτὸ, ἢ εἰς εἷς ἄλλο.

Μὲ ταύτην τὴν προπαρασκευαστικὴν τῶν ὀρισμῶν, καὶ αξιωμάτων ἀρχίζει νὰ διιχνεύεται εἰς τὴν Ε'. Πρότασιν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμφοῦν νὰ ὑφίστανται εἰς τὴν Φύσιν δύο ὑπόστασις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εἴδας, ἢ εἰς ἑαυτὸ καὶ τῆ αὐτῆ κατηγορήματος· ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν ἡμφοῦν, λέγει, νὰ διακριθῆ ἢ μία ἀπὸ τῆν ἄλλην, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμφοῦν εἶναι ἄλλῃ μία μόνη ὑπόστασις· ὡς αὖ νὰ μὴν ἐφθάνῃ ἢ ἀειδητικὴ διακρίσις νὰ διακρίσῃ δύο ὑποστάσεις ὑδατος τῆς αὐτῆς εἴδας, εἰς τὸ νὰ διακρίνῃται ἢ μία ἀπὸ τῆν ἄλλην, ἢ μία νὰ μὴν εἶναι ἢ ἄλλη, καὶ νὰ εἶναι δύο, καὶ ὄχι μία.

Ἀπὸ τῆτο συμπεραίνει εἰς τὴν ΙΔ'. Πρότασιν, ὅτι εἰς τὴν Φύσιν οὐκ ἔστιν ἡμφοῦν νὰ εἶναι, μήτε νὰ κατανοηθῆ ἄλλη ὑπόστασις ἔξω ἀπὸ τὸν Θεόν· ἐπειδὴ ὡς αὖ ὅπερ ὁ Θεὸς περιέχει (λέγει) μίαν ἀπειρίαν κατηγορημάτων (προσόντων), ἢ εἰδῶν, ὁποιαδήποτε ἄλλη ὑπόστασις ἔπρεπε νὰ περιλάβῃ πάντῃ ἀπὸ τὰ προσόντα, ἢ ἀπὸ τὰς εἴδας, ὅπερ εἶναι εἰς τὸν Θεόν· ἢ οὐκ ἔστιν εἶναι λοιπὸν δύο ὑποστάσεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς εἴδας, ἢ εἰς ἑαυτὸ καὶ τῆ αὐτῆ κατηγορήματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀτοπον.

Ἐν οἷς περιττότερον πρῶτον ὅτι αὐτὸς ἐσυμπέραν εἰς τὸν 5'. Ὄρισμόν τε ὅτι ὁ Θεὸς περιλαμβάνει μίαν ἀπειρίαν κατηγορημάτων, ἢ εἰδῶν, ὅμως οὐκ ἔστιν ἀπέδειξε· οὐκ ἀπέδειξε μήτε ὅτι ὁ Θεὸς περιλαμβάνει εἰς ἑαυτὸν ὅλας τὰς δυνατὰς εἴδας, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμφοῦν νὰ κατανοηθῆ καμμία εἴδα ἔξω ἀπὸ τὸν Θεόν· μήτε ἐξήγησε ποτὲ σαφῶς τί πρέπει νὰ ἐννοήσῃ τινὰς, ἢ τί πρᾶγμα ἐννοεῖ αὐτὸς ὁ ἴδιος διὰ εἴδιν.

Δεύτερον, ὅτι αὖ μία ὑπόστασις εἶχε μίαν ἀπὸ τὰς ἀπείρας εἴδας, ὅπερ εἶναι εἰς τὸν Θεόν, διὰ αὐτὸ

τῷτο δι' ἃτι ἔχει μίαν μόνω, εἰς καιρὸν ὅπῃ ὁ Θεὸς ἔχει ἀπόρροα, ἢ θελεν εἶναι πάντῃ διακεκεμημένη ἀπὸ τὸν Θεόν· καὶ δεῖ τῷτο καὶ τὴν ἰδίαν ἐδικλυῖτε ἀρχὴν δευτέραν εἶναι πάντοιας λόγος νὰ τὴν συγχέῃ μὲ τὸν Θεόν, καὶ νὰ διιχυρίζηται ὅτι πρέπει νὰ συγγραφῆσθῃ μὲ αὐτὸν μίαν μόνω ὑπόστασιν.

Ὁλον τῷτο ἀπὸ αὐτῶ τὴν ψυδὴ πρότασιν ἀγαθίζει μίαν ἀλλω, ὅπῃ εἶναι παρομοίως ψυδῆς " ὅτι ὅλα ἐκεῖνα ὅπῃ εἶναι, εἶναι εἰς τὸν Θεόν· καὶ ὅτι τίποτε δευτέρον ἢ ἡμπορεῖ νὰ εἶναι, μῆτε νὰ νοηθῇ ἔξω ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὁποίας Πρωτάσεως κάμνει καὶ μίαν πρόδηλον κατάχρησιν τῶν δύο Οἰσμών τῶ Γ' καὶ Ε'. Δια τὴν ὡρεσε τὴν ὑπόστασιν, ὅτι εἶναι ἐκεῖνο ὅπῃ εἶναι εἰς ἑαυτὸ, καὶ κατανοεῖται δι' ἑαυτὸ, καὶ τὸν τρόπον, ὅτι εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι εἰς ἄλλο, δεῖ τὸ ὁποῖον κατανοεῖται, ἐν οἷς ἀκολούθησε τῶν οἰσμών, ὅπῃ ἔδωκαν δεῖ αὐτὰ καὶ οἱ Σχολαστικοί. Ὅμως οἱ Σχολαστικοὶ μὲ τὰς λέξεις " ἐκεῖνο ὅπῃ εἶναι εἰς ἑαυτὸ, " ἐνοῶσαν πάντοτε ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει μίαν ὑπαρξιν ἰδίαν ἐδικλυῖτε, ἔξω ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, καθὼς εἶνα μέταλλον, μία πέτρα, εἶνα δένδρον, εἶνα ζῶον, καὶ ὅποια ἔχου καθύστερα τὴν ὑπαρξίντε χωριστῶ, τὸ εἶνα ἔξω ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἰς καιρὸν ὅπῃ αὐτὸς μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις ἐνοεῖ ἐκεῖνο ὅπῃ ὑπάρχει δι' ἑαυτὸ· καὶ ἐντεῦθεν συμπεραίνει, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Θεὸς μόνος ὑφίσταται δι' ἑαυτὸν, καὶ τῷτο εἶναι ἡ μόνη ὑπόστασις, καὶ ὅτι ὅλα τὰ πρᾶγματα μὴ ὑφίσταμθα δι' ἑαυτὰ, δευτέρον εἶναι εἰς ἑαυτὰ, ἀλλὰ εἰς ἄλλα, καὶ δεῖ τῷτο δευτέρον εἶναι ὑποστάσεις, ἀλλὰ τρόποι ἐκείνης τῆς μοναδικῆς καὶ καθόλου ὑποστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ὑφίστανται, τῶ τ' ἐσι τῶ Θεῷ.

Ἰδὲ τίνι τρόπον μὲ ψυδεῖς ἀρχὰς, καὶ μὲ μίαν συνεχῆ κατάχρησιν ὄρων ἀξιοπεπλεγμένων εἰς μίαν σειράν προτάσεων φαινομένων ὅτι κρέμανται ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλω, ἐφθασον εἰς τὸ ἀτοπὸν συμπέρα-

σμα " ὅτι ὅλα αἱ ὑποστάσεις ἢ πνευματικαὶ ἢ σω-
ματικαί, δεῦν εἶναι ὑποστάσεις, ὡς ἀπλοῖ ἔσοποι-
αί με τὸ τοῦτο ἕπειτα δρόμον εἰς τὸ νὰ θεμελιώ-
σῃ, ὅτι ὅλα εἶναι ἀναγκαῖα, ἢ τίποτες δεῦν εἶναι ἐ-
λδ' ἄφρον· ὅτι ἢ ὁ ἴδιος Θεὸς εἶναι ὑπακείμενος εἰς
μῖαν ἀπόλυτον ἢ ἀμετακίνητον ἀνάγκην, ἢ νὰ πορὰ-
ξῇ τοιαυτὸ ἔσοπος τὸν πανθεῖσμόν, καὶ τὴν εἰμαρμένην
εἰς τὴν ἐσχάτην ἀποπίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς ἀληθινῆς Ἀρχῆς τῆ Κόσμου.

Αφ' ἧς ἐδείξαμεν τὰς διαφορὰς δόξας τῶν παλαιῶν
Φιλοσόφων περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πραγμάτων, καὶ ἀπε-
δείξαμεν τὸ ψεύδος των, καιρὸς εἶναι ἤδη νὰ εἰπῶμεν
τὴν ἀληθινώτατην ἀρχήν.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περὶ τῆς Κτίσεως τῆ Κόσμου.

Τὴν ἀληθινὴν ἀρχήν τῶν πραγμάτων μᾶς τὴν
ἐρμηνεύσεν ὁ Μωϋσῆς εἰς τὰ πρῶτα Κεφάλαια τῆς
Γενέσεως, ἢ κοντὰ ὅπερ αὐτὴ ἔχει ὡς πρὸς ἡμᾶς, ὅλην
ἐκείνην τὴν βεβαιότητα, ὅπερ πρέπει νὰ ἔχεν αἱ
θεῖαι Γραφαί, τὸ ἔστι τὰ ἀσφαλτα λόγια τῆ ἰδίας
Θεῶ, ἔχει ἀκόμη ἢ μίαν πλήρη βεβαιότητα, ἢ ἐνάρ-
γησαν τε θεμελιωμένην ἐπάνω εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον.

Ἐπειδὴ ἄ. αὖ ὁ κόσμος δεῦν ὑφίσταται ἀφ' ἑαυτῶ,
καθὼς ἀπεδείξαμεν, ἔπεται ἀναγκαίως νὰ ἔλαβε τὴν
ὑπαρξίν τε ἀπὸ οὗ ὃν ὑφίσταμεν παρ' ἑαυτῶ, τὸ ἔ-
στιν ἀπὸ τὸν Θεόν.